

KOMMUNEREFORMEN: FYLKER KAN TAPE TITALLS MILLIONER I KRAFTINNTEKTER

I underkant av 80 prosent av den norske vannkraftproduksjonen og 70 prosent av kraftforedlingen skjer i de 11 Kraftfylka. Både produksjon og foredling skaper store verdier. Likevel, 75 prosent av verdiene tilfaller staten. Når vi nå er inne i ei historisk satsing på ny fornybar kraft og forsterking av kraftnettet skulle man tro at en større andel av inntektene ville tilfalle fornybarfylkene. Det motsatte er tilfelle. Det er nettopp kundene i fornybarfylka som må ta de største økningene i nettleie. Nå setter kommunereformen også fylkeskommunenes kraftinntekter under press.

En nasjonal ressurs med sterk lokal forankring

Norske lokalsamfunn og regioners rett til en del av krafta som produseres på basis av deres naturressurser går tilbake til begynnelsen av forrige århundre. Fylkenes rettigheter ble ytterligere styrket på 70-tallet. Krafttilgang og overskudd har spilt en sentral rolle i kraftfylkenes utvikling. Fylkene har vært attraktive for kraftintensive næringer og kraftinntektene har blitt brukt til å skape vekst og utvikling også i andre sektorer. Rettighetene er viktige for å skape lokal oppslutning om de naturinngrep som må til for å produsere og framføre kraft.

Har fylkene konsesjonskraftinntekter etter gjennomføring av kommunereformen?

Reformene som er på gang har store og til dels ukjente effekter på kommuners og fylkers kraftrettigheter, særlig i den grad kraftverk og selskaper skal skifte kommune og/eller fylkestilknytting. Den mest åpenbare og kritiske problemstillinga for fylkenes del er imidlertid risikoen for tap av konsesjonskraftrettigheter.

Flere fylker mottar i dag en relativt stor andel av den krafta vannkraftkonsesjonærene må avstå til lokalsamfunnet for å lov til å bygge ut. Til sammen omlag 2,5 TWh konsesjonskraft, hvor de største volumene i Kraftfylka fordeler seg slik¹:

- Nordland: 200
- Nord-Trøndelag: 90
- Sogn og Fjordane: 370

¹ Mengden vil være noe påvirket av årlig endring i kommunalt forbruk

- Hordaland: 415
- Rogaland: 380
- Vest-Agder: 245
- Aust-Agder: 245
- Telemark: 280

Selv med dagens lave kraftpriser gir rettighetene Kraftfylka samlede inntekter på 350 millioner/år. Nordland fylkeskommune, feks, satt igjen med 59 millioner kroner i fjor, Aust-Agder 75 millioner i 2013.

Dette er åpenbart viktige, frie inntekter. Kommunereformen setter disse under press. Fylkenes får nemlig bare den konsesjonskrafta kommunene ikke trenger til å dekke sitt alminnelige forbruk. Økende folketall gir kommunene økt forbruk og rettigheter, mens fylkets minker.

Her finner vi en av de kanskje største reformgulrøttene for kraftkommunene: Sammenslåing gir høyere innbyggertall, mer konsesjonskraft og utsikter til økte inntekter. Valdreskommunene ser at sammenslåing kan gi opptil 25 millioner mer i året i kraftinntekter. Kommunene i Ryfylket ser 30 millioner konsesjonskraftkroner blinke i det fjerne. Større kommuner i f.eks Vefsn og Salten vil gi kommunene nærmest full pott i Nordland. Kraftfylka unner kommunene hver ei krone. Men, de inntektene som kan lokke kommunene til å slå seg sammen, er inntekter tapt på fylkeskommunalt hold.

Trusselen er reell og problemstillingen må løftes, drøftes og løses.

På tide å stokke kortene og dele ut på ny

Behovet for kompensasjon for inntektsbortfallet er åpenbart. Kraftfylka vil peke på viktigheten av at kompensasjonen er knyttet til kraftproduksjonen i fylket og avklares raskt.

Landet står midt i en storsatsing på utbygging av ny fornybar kraft og overføringsnett. Fylkene spiller en viktig rolle som tilrettelegger for denne satsingen og forankrer utbyggingsbeslutninger i brede befolkningsgrupper og nettområder. De fylkene som tilrettelegger for fornybarutbygging og avstår naturressurser til det nasjonale prosjektet må få en anstendig andel av den grunnrente som oppnås, og de må få sikkerhet for disse rettighetene nå. Tap av inntektsrettigheter er uakseptabelt. Usikkerhet omkring fylkenes rolle er uheldig og uensiktsmessig for det grønne skiftet.

Kraftfylka vil derfor peke på Naturressursskatten som mulig kompensasjon. Denne ble i sin tid innført for å gi fornybarområdene sin andel av skatteinntektene fra kraftbransjen, uten å medføre økt skattetrykk på kraftselskapene. Skatten er knyttet til KWh produsert og kan slik være en effektiv gulrot for fornybarsatsing, men har ikke vært justert siden 1997 og betyr stadig mindre for kommunesektoren. Det er heller ingen naturressursskatt på vindkraft.

En økning og utvidelse av naturressursskatten kan effektivt kompensere for bortfall av fylkenes konsesjonskraftrettigheter. Samtidig vil det bidra til å styrke fornybarsatsing og nettutvikling og slik være et konkret uttrykk for et grønt skatteskiift.

Styret, Kraftfylka:

Per-Gunnar Sveen, leder, Hedmark

Thor Jørgen Tjørhom, nestleder, Vest-Agder

Synnøve Søndergaard, Troms

Jenny Følling, Sogn og Fjordane

Birger Hovden, Telemark

Bjørn Engen, Nord-Trøndelag

Terje Halleland, Rogaland